אתא לקמיה דרב יהודה אזיל אייתי תרי סהדי חד אמר תרתי אוצייתא עאל וחד אמר תלת אוצייתא עאל א״ל זיל שלים תרתי מגו תלת א״ל כמאן כרבי שמעון בן אלעזר דתניא [א]אמר ר׳ שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי כיתי עדים שאחת אומרת מנה ואחת אומרת מאתים שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שאחד אומר מנה ואחד אומר מאתים שבית שמאי אומרים נחלקה עדותן ובית הלל אומרים [א]יש בכלל מאתים מנה א״ל והא [ב]מייתינא לך איגרתא ממערבא דאין הלכה כר׳ שמעון בן אלעזר א״ל [ג]לכי תיתי ההוא גברא דדר בקשתא בעיליתא ארבע שני אתא מארי דביתא אשכחיה א״ל מאי בעית בהאי ביתא א״ל מפלניא זבינתה דזבנה מינך אתא לקמיה דר׳ חייא א״ל [ב]אי אית לך סהדי דדר בה איהו דזבנת מיניה ואפי׳ חד יומא אוקימנא לה בידך ואי לא לא אמר רב הוה יתיבנא קמיה דחביבי ואמרי ליה וכי אין אדם עשוי ליקח ולמכור בלילה וחזיתיה לדעתיה [ג]אי א״ל קמאי דידי זבנה מינך מהימן מיגו דאי בעי א״ל אנא זבנתה מינך אמר רבא כוותיה דר׳ חייא מסתברא דקתני [ד]הבא משום ירושה אינו צריך טענה טענה הוא דלא בעי [ה]הא ראיה בעי ודלמא לא ראיה בעי ולא טענה בעי ואיבעית אימא שאני לוקח דלא שדי זוזי בכדי איבעיא להו נראה בו מאי אמר אביי היא היא רבא אמר [ד]עביד איניש [ה]דסיאר ארעיה ולא זבין: [ו]שלשה לקוחות מצטרפין אמר רב [ז]וכולם בשטר למימרא דסבר רב שטר אית ליה קלא ועדים לית להו קלא והאמר רב [ח]המוכר שדה בעדים גובה מנכסים משועבדים התם לקוחות

אינהו

חד אמר. רב כהנא ע״ל כותלו בתוך של חבירו: **תרתי אולייתא.** שתי שורות קרקע על פני השדה כדגרסינן בהשותפין (לעיל דף יב.) תלת אולייתא כ״ב גופני: **תרתי מגו תלת.** תרתי אולייתא מן השלש שמעיד האחד דתרווייהו מיהא מודו לתרתי אולייתא ע״ל דבכלל תלת איכא תרי: **א״ל.** רב כהנא לרב יהודה: **כמאן.** דיינת לי דהא תרוייהו מכחשי האי להאי ותבטל עדותן: **א״ל כר״ש בן אלעזר.** שהלכה כמותו ואליבא דב״ה: **ואחת אומרת מאתים.** היו באותו היום באותה שעה באותו מקום: **שיש בכלל מאתים מנה.** דהיינו אלא זוז ואין כת שניה מכחשת על מנה שכת ראשונה מעידה אלא מוסיפין הן מנה אחת אבל כת ראשונה מכחשת לשניה על אותו מנה שמוסיפין ובאותו מנה שני אוקי תרי לגבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה ולא ישלם: **נחלקה עדותן.** דמאי דקמסהיד מר לא קמסהיד מר: **ב״ה אומרים יש בכלל מאתים מנה.** ונוטל מנה הכא נמי יש בכלל תלת אולייתא תרתי ומיהדר ליה: **א״ל.** רב כהנא לרב יהודה: **והא מייתינא איגרתא כו׳.** דאפי׳ ב״ה מודו דנחלקה עדותן: **א״ל.** אהדר מיד עד דמייתית איגרתא. וכרב יהודה קיימא לן שכן נעשה הדין: **בקשתא.** מקום: **בעיליתא.** בעליה: **דזבנה מינך.** בחזקת שהייתי סבור דזבנה מינך לקחתיה ממנו: **דדר בה.** ההוא דאמרת דזבנה לך: **אפי׳ חד יומא.** כדי לאמת דבריך ולוקמה בידך הואיל והחזקת שני חזקה ושוב לא תצטרך להביא עדים שלקחה מבעליו אותו שמכרה לך משום דטוענין ליורש וטוענין ללוקח דהכא משום ירושה ומשום מקח אינו צריך טענה אלא ראיה שדר בה המוכרה לו יום אחד בעי: **חביבי.** ר׳ חייא דודו של רב כדאמרינן בסנהדרין (דף ה.) דרב בר אחוה דר״ח ובר אחתיה דר״ח: **ואמרי ליה.** לחביבי אמאי צריך להביא עדים שדלוהו (א) בבית יום אחד: **וכי אין אדם עשוי ליקח בלילה.** ולמכור לאחר שיתן לו ריוח באותו לילה עצמו והוה לך לאוקומי להאי אנכסיה בטענה זו דהא טוענין ללוקח. ומיהו כר״ח קיי״ל כדמוכח מסקנא: **ותזיתיה לדעתיה.** דרבי חייא: **דאי טעין ליה.** האי מחזיק קמאי דידי זבנה מינך ההוא דזבנה ניהלי מהימן: **מיגו דאי בעי אמר כו׳.** הלכך כיון דטעין נמי טענה מעלייתא אני יודע שממך לקחה מהימן דהשתא הויא ליה חזקה שיש עמה טענה אבל כי טעין מפלניא זבנתה בחזקת דאמר לי דזבנה מינך אבל איני יודע אם לקחה ממך אם לאו היינו חזקה שאין עמה טענה הואיל ואפי׳ יום אחד לא נראה דדר בה: **כוותיה דר׳ חייא.** דצריך להביא עדים שדר בה המוכרה לו יום אחד: **הבא משום ירושה.** והוא הדין משום לקיחה: **אין צריך טענה.** כן טענה דלעיל דקתני מתניתין (ע״א) אתה מכרת לי אתה נתת לי במתנה אין צריך יורש לטעון ולומר אתה מכרת לאבי: **אבל ראיה.** בעדים שדר בה יום אחד מיהא בעי. מדלא קתני הכא משום ירושה אינו צריך (ב) כלום דייקינן הכי: **ודילמא לא ראיה כו׳.** והכי קאמר הבא משום ירושה אין צריך שום טענה בעולם אלא זו בלבד מאבי אני יורשה אבל לא עדי דירת יום אחד ולא טענת מכירה ומתנה שניתנה לאביו בעי: ה״ג **ואי בעית אימא שאני לוקח כו׳.** אפילו אם תאמר כי היורש צריך ראיה דדר ביה מורישו יום אחד לוקח עדיף טפי מיורש דלוקח אילו לא בדירא ליה מילתא דודאי זבנה המוכרה לו מבעל הקרקע לא הוי שדי זוזי בכדי הלכך ודאי קם אמילתא שפיר כשלקחה ואין צריך לא ראיה ולא טענה: **איבעיא להו נראה בו.** המוכרה ללוקח זה באותו קרקע למוד כמה ארכו וכמה רחבו מאי מי חשיבא עדות ראיה כעדות דירה. ומשום דכר׳ חייא קיימא לן קבעי לה: **שלשה לקוחות מצטרפין.** שדה שיש עדים שהיתה של ראובן כל הימים והחזיק בה שמעון שנה כי טוען שקנאה מראובן ואח״כ מכרה שמעון ללוי בשטר והחזיק לוי שנה ואח״כ מכרה לוי ליהודה וכתב לו שטר מכירה כדלקמן והחזיק בה שנה הרי שלש שנים ואתא ראובן וקמערער ואומר כי לא מכרה לשמעון ויהודה טוען הרי החזקנו בין שלשתינו שלש שנים ולא מחית ושמעון שלקחה ממך שאנו באין מכחו לא היה לו ליזהר בשטרו יותר מג׳ שנים וראובן משיב לפי שכל אחד מכם לא החזיק שלש שנים אלא שנה לא חשתי למחות שהייתי רואה שאתם יראים להחזיק כדמחזקי אינשי ולא הייתי יודע שבשביל שהייתם מוכרין זה לזה לסוף שנה לפיכך לא החזקתם כל אחד כי אם שנה: **מצטרפין.** הלקוחות ויפסיד ראובן דכיון דבשטר לקחו זה מזה כדמפרש רב בסמוך עדים שבשטר אפקו לקלא וידע ראובן ומדלא מיחה הפסיד אבל בלא שטר מלי טעין האי דלא מחאי שלא החזיק אחד מכם שלש שנים ולא אחזקיתו כדמחזקי אינשי כדאמרינן לעיל (דף כט:) באמתא: **וכולן בשטר.** אשני לקוחות אחרונים קאי אבל לוקח ראשון שלקח מן המערער מה לנו ולשטרו י)[דאם יש לו שטר פשיטא דאין יכול לערער]: **שטר אית ליה קלא.** שמתאספין לכותבו ולחותמו והכל שומעין: **ועדים לית להו קלא.** מכירה בעדים בלא שטר: **המוכר שדהו בפני עדים.** וקבל עליו אחריותו: **גובה.** הלוקח מן המוכר אפי׳ מנכסים ששעבד ומשכן או מכר קרקעותיו אחרי מכירה זו שקבל עליו אחריותה. וטעם משום דעדים מפקי לקלא וידעו הלקוחות שמכר זה קרקע באחריות והיה להם להניח למוכר בני חורין כשיעור האחריות אלמא עדים בלא שטר אית להו קלא: **שאני לקוחות.** אע״ג דמכירה בעדים בלא שטר לית ליה קלא ממילא אלא אם כן יפספסו ויחקרו הדבר:

אינהו

אתא לקמיה דרב יהודה כו׳. ומסיק דרב יהודה כר״ש בן אלעזר ס״ל ותימה דבפ׳ זה בורר (סנהדרין דף ל: ושם לא. ד״ה הוא) אמר רב יהודה עדות המכחשת זה את זה בבדיקות כשרה בדיני ממונות ומוקי לה באחד אומר ארנקי לבנה ואחד אומר ארנקי שחורה אבל אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן אין מצטרפין ונהרדעי אמרי אפי׳ א׳ אומר מנה לבן ואחד אומר מנה שחור ומסיק דאינהו דאמור כר״ש בן אלעזר דהכא ו) משמע דרב יהודה דפליג אנהרדעי פליג (ג) אר״ש בן אלעזר דהכא וי״ל דרב יהודה נמי כרשב״א ובהא פליגי דנהרדעי סברי דאחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן דמי למילתיה דר״ש בן אלעזר דלא דייקי ביה סהדי ודמי לארנקי ורב יהודה סבר דלא דמי כלל לארנקי דהתם (ד) דאין זה גוף המעשה לא היה להן לבדוק אבל מנה דגוף הדבר הוא שמעידין עליו דייקי וקסבר דמודה ר״ש בן אלעזר במנה שחור דבטלה עדותן אפי׳ לב״ה ולא דמי למנה ומאתים דעבידי דטעו טפי אלא מדמה מנה שחור ומנה לבן לאחד אומר חבית של יין וא׳ אומר של שמן דבהא מודו כולי עלמא דנחלקה עדותן כדאיתא התם:

נחלקה עדותן. הקשה ריב״א לב״ש דאמרי בכת אחת נחלקה עדותן דחשיבי להו עדות מוכחשת ואפי׳ בב׳ כיתי עדים נמי תבטל עדותן דהוי נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אפילו הן מאה כדאמר בפ״ק דמכות (דף ה:) ואומר ר״י דלאו פירכא היא דמצינו למימר דב״ש כר׳ יוסי סבירא להו דאמר התם במה דברי׳ אמורים בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר והכי הלכתא דפסק רב נחמן ח) כוותיה ואפי׳ לרבי נמי מצי למימר דהכא (ה) מלי מיירי כגון דאתו למיחזי ואפי׳ אתי לאסהודי הני מילי כי מסייעי אהדדי הוא דאמר נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אבל הכא דהא מכחשי אהדדי לא ט):

מלוה

עין משפט נר מצוה

קי א מיי׳ פ״ג מהל׳ עדות הלכה ג סמג עשין קח טוש״ע ח״מ סי׳ ל סעיף כ:

קיא ב ג מיי׳ פי״ד מהל׳ טוען הלכה יד סמג עשין צה טוש״ע ח״מ סי׳ קמו סעיף יד:

קיב ד ה מיי׳ שם הל׳ יג טוש״ע שם סעיף י:

קיג ו ז מיי׳ שם פי״ג הלכה ו סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ קמד סעיף כ:

קיד ח מיי׳ פי״ח מהל׳ מלוה הלכה ה סמג עשין צד טוש״ע ח״מ סי׳ קנח סעיף א:

◆

רבינו גרשום

חד אמר. ע״ל כותלו בשדה חבירו תרתי אוצייתא ברוחב ב׳ שורו׳ על פני כל השדה: אמר ליה זיל אהדר תרתי אוצייתא מגו תלת. דתרווייהו הני עדים מסהדי דתרתי אוצייתא עיילת בתוך שדהו ובכל תלתא איכא תרתי: אחת אומרת מנה לוה פלוני מפלוני ואחת אומרת מאתים א) מנה ונוטל מנה הכי נמי יש בכלל ג׳ אוצייתא תרתי ומהדר ליה (תרתי): א״ל. רב כהנא לר׳ יהודה והא מייתינא איגרתא ממערבא דלית הלכה כר׳ שמעון בן אלעזר. דאפילו בית הלל מודו להיכא דאחד אומר מנה ואחד אומר מאתים דנחלקה עדותן ולא קא משלם אפילו מנה הכי נמי נחלקה עדותן: אמר ליה. אהדר מיד עד דתיתי איגרתא: בקשתא. שם מקום: בעיליתא. בעלייה: דדר בה. ההוא דזבניה אפי׳ חד יומא כדי לאמת דבריך ואוקמה בידך הואיל דאחזקת בה ד׳ שנין: חביבי. ר׳ חייא דודו: ואמרי ליה. ואי לא מייתי סהדי דדר בה ההוא דזבניה ליה חד יומא אמאי לא מוקמי׳ בידיה וכי אין אדם עשוי לקנות מאחר בלילה ולמכור באותו הלילה ואמאי לא מוקמי׳ בידיה הא הכא איכא למימר דבלילה זבנה מאחר ולאלתר מכרה ליה: ותזיתיה לדעתי. שהבנתי מתוך דבריו דאי אמר ליה המחזיק קמיה דידי זבנה מינך ההוא שקניתיה ממנו מהימן: כוותיה דר׳ חייא. דאמר לעיל דצריך לאתויי סהדי דדר בה ההוא אפי׳ חד יומא והכי מסתברא. דקתני הבא מחמת ירושה והוא הדין מחמת לקיחה: הא ראיה. כל דהו בעי כהאי גוונא: ולא ראיה בעי. דהואיל ובא מחמת ירושה אנן טענינן ליה: איבעית אימא. משום הכי בעי ר׳ חייא ראיה גבי לוקח משום דלוקח שאני מיורש דלוקח לא שדי זוזי בכדי דהואיל ויהיב דמי מדקדק יפה דההוא דזבניה ניהליה דדייר ביה חד יומא והואיל שטוען מפלניא ובינתיה דזבנה מינך צריך למיתי ראיה דדר בה חד יומא ההוא דזבנה ניהליה אי לא מייתי ראיה לא מוקמינן לה בידיה: איבעיא להו נראה בו מהו. כלומר אית ליה סהדי דההוא דזבנה ליה הוה איתחזי בההוא ביתא והוה אזיל לעיוני במצרי הבית כמה ארכו וכמה רחבו הרי מי אמרינן הואיל וקא מעיין הכי ודאי קני מהאי מערער לאוקמי׳ ליה בידא דלוקח ודמי כמאן דדר בה חד יומא:

א) נ״ל שיש בכלל מאתים מנה ונוטל מנה כו׳.

מסורת הש״ס

א) סנהדרין לא. נזיר כ. ע״ש, ב) [סנהדרין כט.], ג) [שבועות מח:], ד) לעיל כג., ה) [נ״ל דסייר ארעא], ו) רפ״ל, ז) נ״ל והכא, רפ״ם, ח) [עי׳ מכות ז. פסק רב נחמן הלכה כר׳ ותה״ע פסקו כל הפוסקים כרבי יבכן מלוה נתקן. והקרוי ראם אומר פנ״ל ואפילו גר״נ דפסק כוותיה דרבי נמי. ועי׳ מהרש״א ולח״ה], ט) [וע״ע תוס׳ סנהדרין לא. ד״ה שב״ש אומרים].

◆

הגהות הב״ח

(א) רשב״ם ד״ה ואמרי ליה וכו׳ סהדותיו שדר בבית: (ב) ד״ה אבל ראיה וכו׳ אינו צריך לטעון כלום: (ג) תוס׳ ד״ה אתא וכו׳ פליג נמי אר״ש בן אלעזר דהכא: (ד) בא״ד דהתם כיון דאין זה גוף וכו׳ דגוף הדבר שמעידין עליו הוא דייקי: (ה) ד״ה נחלקה וכו׳ דהכא מיירי כל״ל ותיבת מלי נמחק:

◆

מוסף רש״י

נחלקה עדותן. שאין שהאחד שקרן שוב אין כאן עדות (סנהדרין לא.). יש בכלל מאתים מנה. שניהם מעידין על מנה ובאותו מנה אין מכחישין זה את זה (שם). הבא משום ירושה אינו צריך טענה. אינו צריך לומר אתה מכרת לאבי, אלא ראיתי לאבי שהחזיק בה ולא ערער אדם עליו (לעיל כג.).

◆

רבינו גרשום (המשך)

אמר אביי היא היא, ודאי דמי כמאן דדר בה: רבא אמר, לא קנה לוקח דהואיל דלית ליה סהדי דדר בה ממש דעבד איניש דסייר ביתא דחבריה ולא זבין: ג׳ לקוחות מצטרפין. כגון שמכר שדה לאחר והחזיק בה שנה והלך זה שקנאה ומכר לשני והחזיק בה שנה והלך זה שני ומכרה לשלישי והחזיק בה שנה מצטרפין אלו ג׳ שנים ודמי כאילו שהתה ביד לוקח שלישי ג׳ שנים והחזיק בה: אמר רב וכולן בשטר. כלומר אם אלו לקוחות מכרוה זה לזה בשטר ולא מיחה זה בשעת מכירה אין יכול שוב למחות משום השטר: קלא אית ליה. ואב איתא דשלו היא היה מוחה בשעת מכירה: עדים לית להו קלא. שאם מכרו זה לזה בעדים שלא בשטר ולא מיחה יכול שוב למחות דיכול למימר לא הייתי ידע במכירתו: והאמר רב המוכר שדהו שלא בשטר גובה מנכסים משועבדים. שאם מכר שדהו בפני עדים לאחר באחריות ובא בעל חוב של מוכר וטרפה מן הלוקח גובה מנכסין משועבדים שאם מכר לאחרין שדה לאחר אחר שקבל לזה אחריות שמשועבד לפצותו גובה אותן משועבדין שמכר לאחרים בשיעור הקרקע שטרפה ממנו אלמא כיון דגובה מנכסי משועבדין ש״מ דקסבר רב בעדים